

trebuia motivată în fața organelor superioare.) Trebuie să excludem varianta mitei în cazul maiorului Peșchir, pentru că e greu de crezut că zeci de familii, totalizând aproape 300 de oameni, au venit la șeful Jandarmeriei din județ pentru a-i propune un șperț. Credem că a fost vorba de o anumită atitudine de principiu a ofițerului amintit, care nu era de acord cu deportarea unor oameni pe care îi considera nevinovați, în sensul că aceștia fuseseră trecuți pe lista de deportare pe baza unor acuzații nefondate aduse de șefii de post din comune. El considera de datoria lui să îndrepte această situație și, așa cum spune de altfel, era convins că prin aceasta asigura „o justă încadrare în spiritul ordinelor existente”.

Și în restul țării au fost cazuri – puține, ce e drept – în care unii ofițeri din Jandarmerie și Poliție au exprimat rezerve cu privire la măsura de deportare a romilor comunicată de structurile superioare sau au încercat să intervină în favoarea unei persoane care urma să fie deportată. Nicăieri însă nu s-a repetat situația întâlnită în Banat. (Am văzut că, în septembrie 1942, și în județele Severin și Caraș legiunile de jandarmi au exceptat de la deportare pe mulți dintre romii de pe liste, dar situația de aici nu a avut amploarea celei din Timiș-Torontal.) În ce-i privește pe romii din orașe, am amintit deja că din județul Timiș-Torontal niciunul dintre cei 64 de romi din teritoriul urban trecuți pe listele inițiale de deportare nu a fost dus în Transnistria. La fel, din orașul Arad nu a fost deportat nimeni, deși pe lista inițială de deportare figuraseră 51 de oameni. În județul Severin numărul celor exceptați de la deportare a fost și mai mare, de pe raza orașelor Lugoj, Caransebeș, Orșova și Băile Herculane fiind deportați 21 de romi, în loc de 309, deci mai puțin cu 288. Polițiile respective au motivat acțiunea lor prin aceea că „lucrările au fost întocmite greșit, pentru că ordinele n-au fost clare și la verificările făcute ulterior s-a constatat că mulți dintre țiganii propuși pentru evacuare nu intră în această categorie și astfel au rămas pe loc”²⁶.

Nu ne-am propus în acest articol să urmărim destinul maiorului Ioan Peșchir din Timișoara, ce a făcut el în anii războiului, când a condus Legiunea de Jandarmi Timiș-Torontal, și nici să-l transformăm într-un erou. Constatăm doar faptul că, indiferent de circumstanțele și de mobilurile prezente atunci, prin acțiunea sa curajoasă acest ofițer a salvat de la deportare și – date fiind cele petrecute în Transnistria – de la moarte un mare număr de oameni. Credem că acest fapt excepțional trebuie menționat. Semnificația celor petrecute la Timișoara în zilele de 12 și 13 septembrie 1942 pentru cercetarea Holocaustului din România este însă ceva mai largă. Acest studiu arată cum au decurs operațiunile de deportare a romilor la nivelul unui județ și demonstrează că în acei ani de conducere dictatorială în România au existat diferențe locale și regionale mari în tratamentul romilor.

²⁶ În raportul Inspectoratului de Jandarmi Timișoara, din 21 septembrie 1942, amintit mai sus (paragraful cu nota 12).